

teryzowano odrębnie. Autor słowackiego przekładu Kraftowego *Słownika* był całkowicie świadomy wartości, użyteczności i wielkiej przydatności swojej pracy w tutejszym środowisku naukowym⁹. I trzeba to wdzięcznie uznać.

Patrologia, to nie tylko stare pożółkłe foliały pism świadków czcigodnej tradycji Kościoła katolickiego, ale również ciągle żywe źródło dla chrześcijańskiej medytacji w czytaniach Liturgii Godzin. Dlatego też o. Mikula, wykazy bibliograficzne „autorów, z których pism zostały zaczerpnięte teksty do Liturgii Godzin”, ubogacił dodatkowym rejestrem wskazującym źródło i osadzenie go w strukturze roku liturgicznego¹⁰, a wykaz i objaśnienia przyjętych skrótów zamieścił w przedmowie (s. 7-8).

O. Tadeusz Leander Pietras OSPPE
Vranov n/T. Słowacja

Jozef ŠPIRKO, *Patrológia. Životy, spisy a učenie svätých Otcov*, Spolok biskupa Petra Pavla Gojdiča, Prešov 1995, ss. 228, nlb. 2.

Opisany wyżej bibliograficznie podręcznik patrologii słowackiego teologa ks. Józefa Špirko¹, jest dalszym wznowieniem wydawniczym, przygotowanym do druku przez studentów Grekokatolickiego Wydziału Teologicznego w Preszowie. Pierwodruk dzieła ukazał się w Pradze w roku 1939², a drugie wydanie

⁹ „Jestem przekonany – pisał w przedmowie – że książka ta posłuży tym wszystkim, którzy szukają informacji o Ojcach Kościoła lub o pisarzach chrześcijańskich, a nie mają możliwości dotrzeć do właściwej literatury patrystycznej” (s. 8).

¹⁰ Por. np. Melito Sardský. Čítanie: *Hom. in Pascha*, nn. 65-71 Velký týždeň Š; 2-7, 100-103 Vel'konočný pondelok (s. 322).

¹ Józef Špirko należał do duchowieństwa diecezji spiskiej. Urodził się 2 IV 1896 r. Spiskim Podgrodziu, powiat spiska Nowa Wieś. Teologiczne studia odbył we wiedeńskim Pazmaneum. Świecenia kapłańskie przyjął w roku 1920. Wkrótce po uzyskaniu doktoratu z teologii w roku 1925, podjął obowiązki wykładowcy w Wyższym Seminarium Duchownym swojej diecezji. W latach 1927-1931, a potem 1939-1943, wykladał prawo kanoniczne i historię Kościoła. W okresie 1931-1939 prowadził zajęcia z dogmatyki, socjologii oraz języków obcych: niemieckiego i węgierskiego. W roku 1943-1944 jako docent Uniwersytetu w Bratysławie objął katedrę historii Kościoła na tamtejszym Wydziale Teologicznym. Spośród kilkudziesięciu prac największym uznaniem odbiorców cieszył się jego, pierwszy po słowacku napisany, dwutomowy podręcznik historii Kościoła: *Cirkevné dejiny s osobitným zreteľom na vvin cirkevných dejn Slovenska*, Martin 1943, i wcześniej opublikowana: *Patrológia*, Bratislava 1939. W związku z przygotowaniem do pokazowego procesu sądowego przeciw spiskiemu biskupowi [Sł. Božemu] w roku 1950, sam został aresztowany i uwięziony w Leopoldowie. Zwolniony – bez procesu – był potem internowany w Sladeczkowcach. Po uwolnieniu, od roku 1952, prowadził pracę duszpasterską w parafii Fryczowce, gdzie też zmarł 30 X 1954 roku.

² Zob. na odwrocie karty tytułowej, s. 2 i metryczce wydawniczej książki s. 230. Ze względu na to, że udało się dotrzeć do egzemplarza pierwodruku, podaję również jego opis bibliograficzny:

przygotowano w roku 1950³. Najnowsza reedycja, poza małymi i rzadkimi przestyliowaniami, których wymagały bądź zasady współczesnej ortografii słowackiej, bądź postulat wyboru lepszej formy imion własnych pisarzy chrześcijańskich czy Ojców Kościoła⁴, całkowicie odpowiada treści pierwodruku. Jednak we warstwie techniczno-redakcyjnej obydwu omawianych wydań trzeba wskazać zmiany wprowadzone w formie żywej paginy. W pierwodruku na parzystej stronie była umieszczona chronologiczna część żywej paginy⁵, na nieparzystej zaś imię własne pisarza kościelnego lub Ojca Kościoła⁶ albo hasło przedmiotowe⁷. We wznowieniu, wszystkie parzyste strony zaopatrzone stałą częścią żywej paginy: „Patrológia”, nieparzyste natomiast – zmienną, związaną ze strukturą dzieła: Úvod (s. 7-15), I, II, III, IV Perioda (s. 17-215), Index a obsah (s. 217-227). Takie rozwiązanie, w stosunku do poprzedniego jest zubożeniem informacji, przez to mniej użyteczne, a chciałoby się powiedzieć – niepotrzebne. W pierwodruku żywa pagina wskazując osobę pisarza i w przybliżeniu czas jego działalności twórczej, ułatwiała czytelnikowi lekturę. We wznowieniu – „Patrológia” – stała część paginy żywej, sama w sobie nieprzydatna, osamotnionej chronologii odebrała dużo z jej użyteczności dla poszukującego.

Autor, zanim zaprezentuje czytelnikowi rozległy przedmiot patrologii, w części wstępnej zapoznaje go z samym pojęciem tej dyscypliny teologicznej, wskazuje potrzebę i cel jej uprawiania (s. 7-8) objaśniając dalej różnice terminologiczne: Ojciec a Doktor Kościoła, pisarz kościelny i chrześcijański (s. 8-10). Nie zaniechał przy tym również krótkiego naszkicowania dziejów samej patrologii (s. 10-12). Jako nauka o charakterze historycznym, patrologia w swoich badaniach posługuje się – jego zdaniem – metodą biograficzną, ale nie jest żywotopisarstwem. Przy pomocy zaś metody bibliograficznej patrologia rejestruje dorobek pisarski właściwych sobie autorów, ale zmierza zawsze ku zasadniczemu celowi, jakim jest studium nad tekstem – nośnikiem poglądów i nauczania. Józef pirko, chcąc to czytelnikowi umożliwić, informuje go o podstawowych zbiorowych wydaniach dzieł patrystyki (s. 12-13), wśród których odnotowuje również wielkie polskie patrystyczne osiągnięcie wydawnicze okresu międzywojennego: *Pisma Ojców Kościoła* pod redakcją profesora Uniwersytetu poznańskiego Jana Sajdaka, Poznań t. 1 (1924)-19(1937). Poszczegól-

Špirko Jozef. *Patrológia. Život [!], spisy a učenie Svätých Otcov. Pre teologov i svetskú inteligenciu napísal Th. Dr.: ..., profesor teologie v Spišskej Kapitule, Praha 1939, Ladislav Kunčir, ss. 272.*

³ Por. Fr. Janhuba, *Przedmowa*, s. 5: *Patrológia Dr. Jozefa Špirku vyšla na Slovensku naposledy v roku 1950.*

⁴ Np. s. 216: Sv. Hilarius z Poitiers w pierwodruku (s. 165) we wznowieniu (s. 139) zastąpiono formą: Sv. Hilár z Poitiers, albo: Sv. Jeroným (s. 175), zastąpiono – Sv. Hieroným (s. 148).

⁵ Por. np. s. 176: III. Perioda (Epoka III).

⁶ Por. np. s. 79: Origenes; s. 177: Sv. Jeroným.

⁷ Por. np. s. 207-215: Meni západn spisovatelja. (Drobniejsi pisarze zachodni).

ne tomy tego zbioru, autor wskazuje również później w zestawie literatury dotyczącej poszczególnych Ojców Kościoła⁸. Cennym i bardzo przydatnym jest także zestawienie 21 podręczników patrologii pochodzących aż z 7 kręgów językowych (s. 14-15).

Ostatnim punktem wstępu, któremu autor poświęcił swoją uwagę (s. 16), jest periodyzacja okresu patrystycznego i struktura układu materiału podręcznika. Materiał historyczny Józef Špirko dzieli według powszechnie przyjętego w patrologii schematu trzech epok: początków (do roku 313), rozkwitu (313-450) i zmięczenia literatury patrystycznej (450-750) z uwzględnieniem różnic chronologicznych dla końca okresu patrystycznego Kościoła zachodniego (636) i Kościoła wschodniego (750).

Epoka początków literatury patrystycznej słusznie podzielona na dwa podokresy: a) Ojców Apostolskich do roku 120, b) Apologetów chrześcijańskich do roku 313, z winy autora nieprecyzyjnie wykorzystana, stała się powodem, że w strukturze redakcyjnej podręcznika zostały wprowadzone 4 epoki: Ojców Apostolskich (s. 17-32), Apologetów chrześcijańskich (s. 33-89), rozkwitu (s. 90-185) i zmięczenia literatury patrystycznej (s. 186-215), w czym uwidoczniła się niespójność logiczna przeprowadzonego podziału.

Z powinności recenzenta, bez jakiegokolwiek tendencji pomniejszania wartości omawianego dzieła, trzeba wskazać podobną nieścisłość w schemacie podziału Złotego okresu patrystyki (313-450). Według kryterium geograficznego: Wschód – Zachód, Józef Špirko podzielił go na dwie części, ale wskaźnik geograficzny uwidocznił tylko dla części drugiej (s. 139), a pominął go przy części pierwszej (s. 94). Możemy się o tym przekonać śledząc trzon tekstowy opracowania i spisu treści.

Opracowania poszczególnych haseł osobowych mają czterostopniową strukturę. Pierwszą z nich jest biogram, w którym czytelnik znajdzie najpotrzebniejsze informacje dotyczące życia i działalności autorów. W drugiej części hasła znajdziemy podany w układzie rzeczowym wykaz piśmienniczego dorobku autora z krótką charakterystyką okoliczności powstania i zawartości jego dzieł. Trzecia część zawiera najcharakterystyczniejsze rysy nauczania teologicznego. Czwartą i ostatnią część w redakcyjnej strukturze hasła jest bibliografia przedmiotowa. Alfabetyczny indeks przedmiotowo osobowy, umieszczony w końcowej części podręcznika, jest dobrym przewodnikiem po jego treści.

O. Tadeusz Leander Pietras OSPPE
Vranov n/Topl'ou. Słowacja

⁸ Tak np. omawiając działalność i dorobek pisarski papieża Leona Wielkiego przytacza zbiór jego kazań w tłumaczeniu ks. Jana Czuja, jako . 17 (s. 174). Oprócz tego cytuje opracowania polskich teologów: Trzczińskiego i Węglewicz, którzy pisali o św. Hieronimie (s. 154).